

Inhoud

pag.

Van de redactie	1
Georgistische visies en Bellamy'se profetieën door Wim Sweers	3
Visie Henry George	4
Profetieën Bellamy	5
Briefwisseling Lev Tolstoj en zijn dochter door Paul Freriks	6
Tatanja Tolstoj schrijft	7
Antwoord Lev Tolstoj aan Tatanja	9
Reactie Tatanja op deze brief	11
Nawoord van Wereldbond voor Grondwaardebelasting en Vrijhandel 13	
Hoe kon het zo gebeuren? door Wim Sweers	14
Discussie kredietcrisis	6
Wanneer commerciële banken niet financieren door Rob Brockhus	17
SDN commentaar op NOVA	18
De macht van de bewuste burger	19
door Wim Sweers	

Van de Redactie

De laatste Grondvest van 2007 verscheen onder het motto: "Dat het goede mag winnen in tweeduizendacht"

Nu terugkijkend op 2008 moeten we constateren dat er weinig goeds gewonnen is en dat er veel is verloren; veel financieel vermogen bij de bezittende klasse, niet de grootste ramp, veel erger is het reëel economische verlies bij de werkende klasse, verlies van inkomen verlies van werk en pensioenopbouw, verlies van leef- en ontwikkelingsmogelijkheden van de armsten in de samenleving.

Verlies van moreel besef en menselijke solidariteit bij de machtigen der aarde. In het laatste Grondvestnummer van 2007 (Kerstnummer) werd een tekst van Joseph Fels aangehaald. Joseph Fels was een rijke Amerikaan van Joodse afkomst die geloofde in God en in Christus.

Na kennismaking met het werk van de Amerikaanse econoom en filosoof Henry George werd Fels een trouwe aanhanger van de leer van George en een vurig propagandist voor de verbreiding ervan. Overal ter wereld waar verenigingen werden opgericht voor de verbreiding van die leer, steunde hij met belangrijke financiële bijdragen.

In Amerika, in Engeland, in Denemarken, in Frankrijk, in Australië, overal kenden de aanhangers van Henry George de heer Joseph Fels en zijn belangeloze offervaardigheid voor hun acties en propaganda. Fels baseerde zijn gulheid en zijn persoonlijke propaganda vanuit zijn religieus besef. Hierdoor leek hij bij velen een gemakkelijke "goede doelen gever". Maar dezelfde vergisten zich. Fels vond dat het

uitdragen van de leer van Christus het best kon geschieden door de leer van Henry George tot leven te laten komen in de wereld.

Aan een om geld vragende zendelingenschool schreef Fens "laat mij u meedelen wat ik "geloof", dan kunnen we nagaan of en zo ja, waarin we verschillen. Ik geloof in het vaderschap van God en derhalve in de broederschap van mensen. Onder mensen versta ik "alle mensen".

Ik geloof dat de Schepper een vrije gift heeft gegeven aan alle mensen, aan al zijn kinderen en dat wij allen gelijke rechten hebben op het gebruik van de aarde. Ik geloof dat het bevel: "in het zweet uws aanschijn zult ge uw brood eten" noodzakelijk betekent: "Gij zult uw brood niet eten in het zweet des aanschijn van uw broeder".

Ik geloof, zegt Fens verder, dat allen die in ledigheid leven van de rijkdom, die door anderen is voortgebracht, die goddelijke wet verkrachten, aangezien zij hun brood eten in het zweet van hun broeders aanschijn. Ik geloof dat geen enkel mens de macht mag hebben om rijkdom tot zich te nemen die anderen hebben voortgebracht. De morele lessen van Fens en de inspanningen van de volgelingen van George hebben niet kunnen voorkomen dat in de 20^e eeuw de rijkdom bij enkelen tot ongekende hoogte is gestegen, maar dat ook de armoede onder de werkende bevolking mondiaal gezien schrikbarend is toegenomen. De zgn. 'vooruitgang' heeft een constante geld- en goederenstroom op gang gebracht van de **werkende niet bezitter naar de niet-werkende bezitter**.

En in de 21^e eeuw verschijnt weer een rijke Amerikaan die alleen de schijn ophoudt weldoener te zijn en in werkelijkheid wereldwijd mensen voor 50 miljard oplicht waaronder bijna de hele Joodse gemeenschap. Hoe heeft dit ongemerkt kunnen gebeuren, de moderne communicatiemiddelen ten spijt?

Heeft de kapitalistische geest van steeds meer en steeds sneller ons allemaal aangestoken en blind gemaakt voor de echte noden van de 'samen'leving? Is ook in Nederland de 'kapitalistische geest' de samenleving ernstig aan het beschadigen?

Hoe is het mogelijk dat de Nederlandse overheid aanzet tot nog meer en langer werken en produceren; meer vrouwen aan het werk, ouderen langer doorwerken, etc. Waarom meer produceren terwijl door de op hol geslagen aanbod economie de markt overvoerd is met niet gevraagde onnutte materialen?

Miljarden reclamegelden worden uitgegeven om ongevraagde goederen aan de man te brengen. Met hetzelfde geld zouden een paar miljoen mensen van de hongerdood gered kunnen worden en van de eerste levensbehoeften voorzien.

In hoeverre heeft deze gekte in de reële economie (overproductie en schaalvergroting) bijgedragen aan de 'ramp' die we kredietcrisis noemen? Als vervolg op zijn kredietvisie in Grondvest 3^e kw.'08 gaat Wim Sweers Georgistische visie's en Bellamy'se voorspellingen vergelijken met betrekking tot mogelijke economische ontwikkelingen die tot een rechtvaardige en duurzame **samenleving** zouden kunnen leiden.

Paul Freriks schreef in Grondvest 4^e kw.'07 over het vermoeden dat er destijds contacten waren tussen Henry George en Lev Tolstoj. Tolstoj schreef nl aan Bernard Eulenstein, de Duitse bewerker van George's brief aan Paus Leo XIII:

*“De mensheid schrijdt bestendig voorwaarts in de richting van verheldering van het bewustzijn en het scheppen van maatschappelijke levensvormen, waarin dit helderder bewustzijn tot uiting komt. Daarom ontstaat in iedere periode van het leven der mensheid aan de ene kant het proces van het helder worden van het bewustzijn en aan de andere kant van het in het leven treden van datgene, wat voor het bewustzijn is duidelijk geworden (.....) en aan het slot van zijn lange brief aan Eulenstein schrijft Tolstoi: “De noodzakelijkheid van een verandering in de situatie is de mensen duidelijk gemaakt en daarbij is hen de mogelijkheid van die verandering aangetoond; daarom kunnen zij niet ongedaan laten wat hun verstand hun voorschrijft. Nodig is alleen dat de nationalisering van de grond *) tot een publieke opinie wordt gemaakt.”*

Enthousiaste reacties van Tolstoi vereerders waren aanleiding voor Freriks om in de Grondvestarchieven te duiken en..... vond een dun boekje (8 pag.) :

“TOLSTOY OVER HENRY GEORGE en diens grondwaardebelasting”

*) Onder grond dient te worden verstaan volgens George de gehele aarde met zijn natuurlijke bestaansbronnen; grond, water, lucht en ruimte en alles wat zich daarin of daaronder bevindt t/m de vissen in de zee.)

Georgistische visie's en Bellamy'se profetieën door Wim Sweers

Grote en gedreven maatschappij hervormers van de 19^e eeuw Henry George en Edward Bellamy kenden elkaars werk, waren geen concurrenten, hadden geen ruzie, maar werkten niet samen. Echter de milieus waaruit zij voortkwamen waren niet bepaald vriendelijk voor elkaar.

George was afkomstig uit een arm milieu. De jonge jaren van George waren bepaald niet florissant. Nadat hij weinig meer dan gewoon lager onderwijs had genoten, verliet hij op 13-jarige leeftijd de school om dienst te nemen als scheepsjongen op de 587 ton metende 'Hindoe', die naar Australië en Calcutta voer. Teruggekeerd van zijn zeereizen werd hij letterzetter in Philadelphia en op zijn 19^e ging hij opnieuw varen en monsterde af in Californië om zijn geluk te beproeven op de goudvelden van Victoria. Dit werd niets en hij werd weer letterzetter, nu in Francisco. Later werkte hij als winkelbediende en weger in een rijstpellerij. Hij probeerde het nog eens op de goudvelden en keerde teleurgesteld terug in San Francisco en was straatarm.

Bellamy afkomstig uit welgesteld milieu, en zoon van een dominee reisde door Europa, studeerde rechten in Duitsland en in Amerika. Bracht het tot advocaat ingeschreven bij de balie. Maar koos toch voor de journalistiek. Werkte voor een aantal grote bladen, schreef boeken waaronder 'Looking Backward' dat wereldwijd werd verkocht, vertaald en gelezen.

Bellamy stichtte een vereniging die verwezenlijking van zijn voorspelling nastreefde, maar hier bleef alle succes uit. Dit als gevolg van het aanstormende marxisme en het communisme van de Sovjet Unie. Echter nu na 75 jaar het socialistisch imperium van de Sovjet Unie is ingestort heeft het neoliberale kapitalisme geen vijand meer die een duurzame revolutie zou kunnen veroorzaken.

Thans heeft het neoliberale kapitalisme van het Noordelijk halfrond een zodanige armoede veroorzaakt in het zuidelijk halfrond dat miljoenen mensen, zelfs hele volken met de hongerdood worden bedreigd (Derde Wereld). Hongerende volken en naties die niet in staat zijn de uitbuitende noorderlingen een halt toe te roepen. Een hongerend volk is niet tot actie in staat en denkt alleen aan hoe kan ik vandaag nog wat eten vinden. Het kan geen revolutie ontketenen en al zo niet als ook de machtige corrupte leiders eigen volk uitbuiten (Mugabe).

Visie Henry George:

Henry George was een 'lege maag denker' die nog de mogelijkheid had om te bedelen voor brood op zijn meest armste momenten en in zijn werkzame perioden kon nadenken over het verschijnsel van toenemende rijkdom bij enkelen en toenemende armoede bij velen.

Hij bestudeerde de economen van zijn tijd, was onder de indruk van de kringloop idee van de fysiocraten. En de klassieken kende hij als geen ander. Hij bestreed zelfs de ideeën van Thomas Malthus over bevolkingstoename en voedselvoorziening. In 1880 verscheen van Henry George's hand "Progress en Poverty" (Ned. vertaling "Vooruitgang en Armoede") dat wereldwijd opgang maakte en meer werd verkocht dan Das Kapital van Marx. Vooral in het Engels taalgebied kreeg George veel volgelingen en verrezen er veel georgistische verenigingen en instituten.

Ook op het Europese vasteland verschenen Georgistische Instituten en verenigingen zoals in Denemarken en Frankrijk. In Nederland ontstond in 1888 een georgistisch bruggenhoofd in de vorm van de Grondpartij van Jan stoffel en de volgelingen probeerden door politieke beïnvloeding de vele vormen van arbeidsbelasting te vervangen door slechts één belasting, n.l. door belasting op grondeigendom. Een belasting geleidelijk op te voeren tot 100% van de pacht of grondhuur. Door het wegbelasten van de pacht is het voor de grondeigenaar niet meer interessant om grond in eigendom te hebben en komt grond weer ter beschikking van de gemeenschap c.q. de overheid

Profetieën van Bellamy:

Bellamy kende niet het 'lege maag' probleem. Hij was een gevierd journalist en schrijver. Had op zijn reizen veel disfunctionerende economieën gezien. Kende de geschriften van George maar wist ook van zieners die hem al waren voorgegaan, zoals Nostradamus en Jules Verne maar ook hele volksbewegingen als de Franse Revolutie met de kreet Liberté, Egalité, Fraternité. Het is moeilijk vast te stellen of de Bellamy profetieën authentiek zijn of extrapolatie van al ingezette veranderingen uit het midden van de 19e eeuw.

Wantrouw profetieën!

Het is bekend dat sommige profetieën altijd uitkomen, de zgn selffulfilling profetieën, het zijn die voorspellingen die door mensen worden gevolgd en waar hun gedrag op wordt aangepast, omdat dit in hun denkwereld past terecht of onterecht. Andere profetieën komen nooit uit omdat die voorspellingen niet passen in de denkwereld van het overgrote deel van de mensen die zich door de voorspelling bedreigd voelen. Deze mensen gaan zich indekken voor de dreiging en de voorspelling komt niet uit. Ook bij ons in de 21^e eeuw worden voorspellingen gedaan die door bewegingen of groepen worden waargemaakt of verhinderd.

De Briefwisseling tussen Lev Tolstoj en zijn dochter Tatanja over de grondwaarde-economie van Henry George. (1909)

Inleiding:

Al langer dan een jaar zijn Wim Sweers en ik bezig de archieven van de Georgistische beweging aan het ordenen en catalogiseren. Dat is werkelijk een enorme taak omdat het archief teruggaat tot 1880.

Op een bepaald moment in het najaar begreep ik dat een briefwisseling aanwezig kon zijn met een door Harm Kolthek in 1923 vertaalde briefwisseling tussen Tolstoj en zijn dochter. Wekenlang hebben we dozen papierwerk centimeter voor centimeter onderzocht. En u begrijpt dat als Georgisten de geschiedenis napluizen er tussendoor heel wat te bepraten valt.

Mijn hart viel stil toen ik het document in handen had. Direct diverse malen laten copieren om er voor te zorgen dat dit belangrijk materiaal niet verloren kon gaan. De inhoud overtrof onze verwachtingen. Duidelijk is geworden dat Tolstoj zich George's politiek-economische visie tot in detail eigen heeft gemaakt. Verder heeft hij er in al zijn contacten of op zijn landgoed of via briefwisselingen aandacht voor gevraagd bij allerlei tijdgenoten zoals Ghandi en Rudolf Steiner. Wat verder opvalt in dit pamflet is dat Tolstoj ondanks zijn enorme afkeer van politiek in zijn algemeenheid, hij toch waardering uitsprak voor George's economisch-politieke benadering.

We zijn er trots op aan onze lezers deze verhandeling te kunnen aanbieden. De tekst heb ik enigszins bewerkt voor de leesbaarheid maar zoveel mogelijk laten staan omdat de door ons bewonderde Harm Kolthek de vertaling heeft verzorgd. En die vertaling wilden we niet aantasten.

Opvallend is dat Kolthek in 1923 al werk van Henry George aan het vertalen was! Maar we hebben nog zoveel mooi materiaal gevonden en daarvan laten we u in de toekomst vast zo nu en dan meegenieten.

Paul Freriks

Tatjana Tolstoj schrijft:

Een moreel leven gebaseerd op een godsdienstig beginsel, is het meest begerenswaardige, ofschoon eeuw na eeuw voorbijgaat en de mensen vrezen dat te erkennen. Is het te verwonderen, dat na het lezen van het machtige woord van de schrijver van: "Vooruitgang en Armoede" (Henry George) een andere grote ziel, vervuld van liefde voor de waarheid en de mensen doch levende aan de andere zijde van de wereld, werd bewogen en gehoor gaf aan de roep?

Van het ogenblik af dat mijn vader de boeken van Henry George had gelezen, liet hij nooit een gelegenheid voorbijgaan om die leer te verbreiden. Heel dikwijls werd over die kwestie in mijn bijzijn gediscussieerd en ik luisterde. Enkele jaren geleden greep ik naar de boeken van Henry George en bestudeerde die nauwgezet. Toen ik het, door George ontwikkeld systeem had begrepen, was ik zo vol geestdrift over de klaarblijkelijke rechtvaardigheid van het door hem ontworpen meesterlijk stelsel, dat ik zo spoedig mogelijk aan iedereen wilde meedelen wat ik zelf had ervaren.

Ik ben overtuigd dat ieder ernstig en onbevooroordeeld mens zal bezwijken voor de toverkracht van de scherpe logica welke is belichaamd in de leer van Henry George, die -als alle grote leerstelsels- is gebaseerd op een godsdienstig beginsel. Die man ontwikkelt zijn stelsel niet door gedetailleerd studiewerk maar het bloeit als het ware op uit zijn leven. Dat was het leven van een gewoon arbeider, die eens zelfs genoodzaakt was om geld te vragen aan vreemdelingen op straat, teneinde medicijnen te kunnen kopen voor zijn zieke vrouw. Hij komt tot de waarheid door zijn persoonlijk lijden, door de helderheid van zijn hoofd en de adel van zijn warm gemoed.

Bij alles wat er in het leven voorvalt wordt die waarde door de orde en het verband der dingen zelf aan het licht gebracht, ofschoon tot heden het volk bevreesd is om te vertrouwen op die heilige oplossing van het grondvraagstuk, waartoe Henry George kwam. Ik twijfel er intussen niet aan, of eens zullen de ogen der mensen open gaan voor die eenvoudige methode om te komen tot algemene welvaart; en dat de rijkdom der mensheid zodanig zal toenemen, zodat niet als tegenwoordig mensen sterven van de honger.

Eén ding verwonderde mij sterk. Ofschoon voor de doorvoering van het systeem geen rauwe onteigening noodzakelijk is, die, zoals alle geweld, mijn vader tegenstond, - grondwaardebelaasting zal toch door de Staat moeten worden geïnd en de Staat is gebaseerd op geweld. Daarover sprak ik met mijn vader. Hij antwoordde mij, dat hem dit soms verontrustte, doch dat het, gegeven de bestaande orde van zaken, niettemin de beste oplossing was van het grondvraagstuk.

Mijn vader stelde zich een maatschappij voor, waarin de leiding van het volk geheel verschillend zou zijn dan de tegenwoordige en zou berusten op vrijwillige samenwerking.....

Wij ontvingen op Yasnaya Polyana bladen en boeken, die speciaal waren gewijd aan de propaganda van de leer van Henry George. Op aansporing van mijn vader werden die in het Russisch vertaald. Alles wat me over de kwestie in handen viel las ik.

Nadat ik alle boeken van Henry George had gelezen, begon ik de boeken van andere schrijvers over hetzelfde vraagstuk te lezen, in de veronderstelling dat ik daarin misschien nog iets zou vinden ter aanvulling of ter weerlegging.

Toen las ik de speciale kritiek op Henry George, denkende dat er een weerlegging zou bestaan, die nog niet was doorgedrongen tot mijn vader en mij. Maar over het grondvraagstuk vond ik niets dat vergeleken kon worden met wat Henry George daarover schreef. En wat de Russische kritiek betreft, daarin vond ik enkel schandelijke onbekendheid met George's boeken.

Na op deze wijze een stapel boeken te hebben doorworsteld, bleef ik bij mijn mening, dat ik niets eenvoudiger, duidelijker, voordeliger en rechtvaardiger vond dan het systeem van Henry George.

Hoe vurig wenste ik dat de hele wereld dat systeem zou kennen! Ik twijfelde er niet aan, of zijn theorieën kennen zou gelijk zijn met ze te aanvaarden. Maar wát kan een enkeling doen om de ogen van een volk er op te vestigen?

Ik besloot een populair boek te schrijven, waarin de leer van Henry George werd vertolkt. Ik geloofde dat ik daartoe in staat was. Ik wist bij ervaring hoe moeilijk het is voor iemand, die niet is ingewijd in de politiek-economische wetenschap, voor een leek op dat terrein, om de gedachten van de grote Amerikaanse economische filosoof onmiddellijk te begrijpen en te verwerken. Vele vaktermen zijn duister voor oningewijden. Wetende hoeveel ik nodig had te lezen, te heroverwegen en te vragen, alvorens ik Henry George begreep, wenste ik zijn zienswijze weer te geven in populaire taal, begrijpelijk voor elke gewone lezer(es).

Vele malen herschreef en veranderde ik het begin van mijn boek. Ik beproefde eenvoudig, duidelijk en begrijpelijk de gedachten weer te geven, die ik zozeer vereerde. Dikwijls betwijfelde ik, en als het al nodig was, of wat ik schreef het meest nodige was en als het al nodig was of mijn werk dan wel vereist werd.

De beste beoordelaar hiervan was natuurlijk mijn vader, doch het feit dat hij bij de beoordeling van het werk van zijn dochter niet vrij en onpartijdig kon zijn, belette mij om het aan zijn kritiek te onderwerpen.

Daarom besloot ik het eerste gedeelte van mijn boek toe te zenden onder pseudoniem. Ik typte mijn manuscript over op een Remington (een schrijfmachine) en voegde er een brief aan toe, waarin ik L.N. Tolstoj verzocht mij te antwoorden aan een adres in Moskou. Ik ondertekende met de eerste en beste naam die mij inviel, met P.A. Polilov. Naar het adres van mijn vriend in Moskou, schreef ik een brief, waarin ik verzocht mij de brief van mijn vader toe te zenden aan mijn adres in de provincie, zodra die brief zou zijn aangekomen. Met ongeduld wachtte ik op het antwoord, maar het kwam niet. Juist in die tijd was het een warboel bij de post met aangetekende brieven en in plaats van mij te bereiken, kwam de brief bij onze burens terecht en bereikte me niet. Ik werd ongeduldig en opgewonden. Ik beschuldigde iedereen en wist niet wat te beginnen.

Tenslotte besloot ik naar Yasnaya Polyana te gaan. Ik kwam daar 'smorgens aan, doch mijn vader was druk en ik wilde hem niet storen in zijn werk. Ik ondervroeg mijn zuster Saska wat er alzo was voorgevallen op Yasnaya Polyana, welke bezoekers er geweest waren en welke brieven er waren ontvangen. Zij vertelde mij dat naast andere belangrijke brieven mijn vader ook een manuscript had ontvangen van een zekere Polilov, waarmee hij buitengewoon ingenomen was. Zij vertelde mij dat hij dat werk hoog geprezen had en Polilov een lange brief had geschreven. Het was een soort verhandeling geworden die hij vele malen had gecorrigeerd en veranderd. Zij bracht mij de brief van de pseudo-Poilov. Op de envelop stond in mijn vaders handschrift: "antwoord" en iets lager "belangrijk". Ik vroeg Saska naar de kopie van vaders antwoord. Zij haalde die en met een hevig kloppend hart en in grote opwinding las ik het volgende.

Antwoord Lev Tolstoj m.b.t. begin manuscript Tatanja Tolstoj.

6 November 1909.

Yasnaya Polyana.

Peter Alexandrowitch, uw artikel en uw brief hebben mij een groot genoegen verschaft. Ik heb me lang onthouden van belang te stellen in politieke kwesties en in wezen stelde ik nooit belang in politieke vraagstukken. Maar het vraagstuk van de grond, dat wil zeggen van de grondslavernij, ofschoon algemeen beschouwd als een politiek vraagstuk, is, zoals u zeer juist schrijft, een moreel vraagstuk. Een vraagstuk van de verkrachting van de meest elementaire eisen van moraliteit en daarom boezemt mij dat vraagstuk niet alleen belang in, maar het pijnigt mij. Ik word gemarteld door de domme, cynische besluiten betreffende dat vraagstuk door onze ongelukkige regering en door het volkomen wanbegrip dienaangaande bij de mensen die verlicht heten.

Ge kunt u dus de vreugde voorstellen, welke ik gevoelde bij de lezing van uw bewonderenswaardig opstel, dat zo duidelijk en krachtig het wezen van dit vraagstuk openbaart. Dit vraagstuk martelt mij dusdanig, dat ik zeer onlangs een levendige droom droomde, waarin ik mij bevond in gezelschap van discussierende intellectuelen en ik de bestaande schreeuwende onrechtvaardigheid van grondeigendom aantoonde, welke gij zo schitterend tot uitdrukking brengt in uw opstel. Moge God u bijstaan in uw werk, hoe spoediger hoe beter.

Kent ge Nikolacy? Ga naar hem toe. Hij is een goed kenner van Henry George en een hartstochtelijk aanhanger van zijn ideeën en bovendien een zo nobel en beminlijk man als men zelden ontmoet.

Ik ben u zeer dankbaar voor het genoegen dat u mij hebt verschaft. Het komt mij voor, dat het vraagstuk van de onrechtvaardigheid der grondslavernij en de noodzakelijkheid om daarvan te worden bevrijd, nu in hetzelfde stadium van waardering verkeert, als het vraagstuk van de afschaffing van de menselijke slavernij in de tweede helft der vorige eeuw.

Er is dezelfde bewuste verontwaardiging bij het volk, dat levendig beseft, dat het onrechtvaardig wordt behandeld en ook bij de weinige goede vertegenwoordigers van de bezittende klasse, leeft hetzelfde bewustzijn van deze onrechtvaardigheid. En tenslotte, bij de regering bestaat, deels opzettelijk en deels onopzettelijk, hetzelfde misverstand over het vraagstuk.

Het onderscheid bestaat slechts hierin, dat destijds de regering het voorbeeld van Europa en vooral van Amerika had om te helpen aan de bevrijding van de slaven. Nu ontbreekt voor de bevrijding van de grondslavernij het voorbeeld, of, indien het al bestaat, dan in averechtse zin, namelijk in het scheppen van persoonlijk klein grondbezit, hetwelk het volk niet alleen bevrijdt van grondslavernij, doch deze integendeel versterkt.

Daarbij is de regering, terwijl het volk als gewoonlijk op een zeer laag moreel en intellectueel peil staat, zelfbewust en brutaal, vooral na haar overwinning van de revolutie (1905-'06) en is onbekwaam om onafhankelijk te denken en de immoraliteit van particulier grondbezit te begrijpen. De regering breekt op roekeloze wijze de eeuwenoude fundamenten van het Russische leven af, teneinde het Russische volk in dezelfde poel van verschrikking en immoraliteit te storten als waarin de volkeren van Europa zich bevinden.

In hun geborneerdheid en immoraliteit begrijpen deze Europese volkeren niet, dat het Russische volk tegenwoordig, niet in een toestand verkeert, die het natuurlijk maakt het te dwingen om Europa en Amerika na te volgen, maar in een toestand die het zou veroorloven aan andere naties de weg te wijzen naar bevrijding van het volk van grondslavernij.

Indien de regering zoals ze zich zo gaarne noemt, Russisch was en ik wil niet zeggen verstandig en moreel, dan zou ze althans het Russische volk begrijpen, alsmede het diepgeworteld bewustzijn van dat volk, dat de grond van God is en gemeenschappelijk bezit behoort te zijn en nimmer een voorwerp van privaat bezit kan zijn. Dan zou de regering begrijpen, dat het Russische volk ten opzichte van dit vraagstuk, andere naties ver vooruit is.

Indien, met andere woorden onze regering niet een dom instituut was en geheel vervreemd van het volk, dan zou ze niet alleen begrijpen, welk een belangrijke rol ze heeft te vervullen bij de formulering van de grote idealen van het volk, maar ook begrijpen dat de rust en tevredenheid van het volk, welke ze nu tracht te verwezenlijken door een moorddadig regiem welke we sinds de dagen van Iwan de Verschrikkelijke niet hebben gekend, slechts kan worden verkregen door één maatregel, namelijk de verwezenlijking van het algemene van het algemene volksideaal: de bevrijding van de grond van privaatbezit.

Indien deze hervorming werd doorgevoerd, zou het niet nodig zijn dat de Tsaar en de Ministers zich als misdadigers door een driedubbele haag van bajonetten lieten omringen. Vaardig enkel een decreet uit, zoals werd gedaan voor de bevrijding van de grondslavernij en het volk zelf zal de regering beter beschermen dan welke militaire macht ook omdat het de regering als zijnde zijn regering zou erkennen. De blindheid van onze zogenaamde hoogste kringen is verwonderlijk.

En de Duma (het zogenaamde parlement) dan? Steeds wanneer ik leden van de Duma ontmoette, heb ik het mij tot plicht gesteld hen te verzoeken om tenminste het vraagstuk van de bevrijding der grondslavernij ter sprake te brengen en te trachten een belasting doorgevoerd te krijgen op de grondwaarde in de geest van Henry George. Hun antwoord was onveranderlijk gelijk:

“Wij hebben ons niet beziggehouden met die kwestie en zijn er niet voldoende van op de hoogte. Bovendien zou dat voorstel toch geen meerderheid vinden, die er zelfs maar over zou willen discussiëren”. Deze heren zijn klaarblijkelijk veel te veel bezet met het dorsen van leeg stro, om tijd te vinden voor wat werkelijk van belang en noodzakelijk is. Ze zijn blind en wat erger is: ze menen dat ze kunnen zien.

Kunt ge nu begrijpen hoezeer ik mij verheug over uw activiteit? Houdt mij s.v.p. op de hoogte van de vordering van uw werk.

Ik druk uw hand in vriendschap en hoogachting,

Lev Tolstoj.

Reactie Tatanja op deze brief.

Gemengde en samengestelde gevoelens maakten zich van mij meester bij het lezen van deze brief. Ik was opgetogen over de goedkeuring van mijn werk door mijn vader. Maar tegelijkertijd voelde ik schaamte en verwijt over de mystificatie welke ik had veroorzaakt. Nu zag ik duidelijk in dat mijn vader teleurgesteld en verdrietig zou zijn als hij zou vernemen dat de kennis en de propaganda voor de beginselen van Henry George niet van een nieuw centrum kwamen, doch van zijn eigen vlees en bloed.

Toen mijn moeder opstond vertelde ook zij mij dat vader onophoudelijk sprak van een opstel dat hij had ontvangen van een zekere Polilov en dat zeer prees en dat het gesprek weer aldoor draaide om Henry George, zodat zij er moe van werd. Met ongeduld wachtte ik het ogenblik af waarop vader in de huiselijke kring zou verschijnen. Eindelijk kwam hij uit de studeerkamer en voegde zich bij ons. We begroetten hem en zetten ons aan tafel. Hij was zeer vrolijk en vertelde ons welke brieven hij die ochtend had ontvangen.

Na een korte stilte vroeg ik hem:

“Gij waart verheugd over Polilov’s artikel?”

“Ja, zeer verheugd. Wel kent ge hem?”

“Ja ik..... Weet ge dat het een pseudoniem is? Polilov is een vrouw.”

Vader hield op met eten en keek op.

“Onmogelijk!”

“Neen, niet onmogelijk het is waar.”

“Wie is het?”

Vader lachte.

“Een vrouw die u zeer verwant is”.

“Onmogelijk!”

“Toch is het waar.”

“Wie is het?”

“Ik ben het.”

“Onmogelijk!!”

Toen vertelde ik hem alles. Wat ik alzo gedacht had en waarom ik hem het opstel onder een schuilnaam had toegezonden.

Hij maakte mij geen verwijt, maar ik bemerkte dat ik goed geraden had dat hij teleurgesteld zou zijn. Hij toonde het niet, maar tussen mensen die elkaar zo nauw verwant zijn, kan geen schaduw onopgemerkt worden geworpen.

Wij bespraken samen zeer ernstig hoe het boek behoorde te worden geschreven en ik ontvouwde hem dienaangaande mijn plan. Het boek, zei hij, moet bestaan uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk omvat de beginselen, de immoraliteit van grondbezit. Het tweede hoofdstuk moet de tegenwoordige agrarische programma’s

bevatten en de kritiek daarop. Het derde hoofdstuk moet een uiteenzetting geven van het economisch systeem van Henry George.

Ik opperde bezwaren tegen het tweede hoofdstuk. Het zou namelijk heel moeilijk zijn om een keuze uit de grote hoeveelheid stof te doen en uit te maken wat van belang was voor de kwestie. Ik had een stapel boeken ontvangen en hoeveel ik er ook had gelezen, er waren toch nog andere competente schrijvers, die ik niet had gelezen. Ik had gelezen of doorgebladerd: Marx, Kautsky, Conrad Schmidt, Herzelstein, Chernov, Tugan Baranovsky en vele anderen. Maar omdat ik geen speciale opleiding voor die studie had ontvangen, was het uiterst moeilijk voor mij om mij een weg te banen door zo'n groot aantal schrijvers.

Zoals gewoonlijk gaf mijn vader mij geen enkele raad doch aan het eind van ons onderhoud zei hij lachend: "Maar waar is Polilov? Ik stelde mij hem zo duidelijk voor: Knap en gekleed in een donkerblauw jack."

Toen, mij over het hoofd strijkend, voegde hij daaraan toe:
"Welnu, als ge dit boek niet afmaakt, ben je een echte vrouw."

Helaas! Ik deed mijn sexe geen oneer aan. Ik ben een echte vrouw gebleven en het manuscript bleef tot op deze dag onvoltooid.

Moskou, 5 juli 1923.

NAWOORD van de vertegenwoordiger voor Nederland van de Wereldbond voor Grondwaardebelasting en Vrijhandel.

Hoofdbureau: Londen, S.W.1 Tothillstr.11

Heerlijk om weer eens in Tatanja's ongekunstelde taal, de gevoelens te doorleven die zich aan iedereen moeten opdringen die zich, onbevooroordeeld, aan de Studie van Henry George's werken zet.

Men vraagt zich af hoe het mogelijk is dat deze eenvoudige, eerlijke en rechtvaardige begrippen zo'n moeite hebben de weg naar hoofd en hard te vinden.

Het "verkeerd begrepen" egoïsme zal hier wel weer de hoofdfactor zijn. Een nuchter denkende twintigste-eeuwer, vraagt toch bij alles wat zich aan hem voordoet, eerst en voor alles, niet:

"Welk voordeel zal de samenleving hiervan hebben?" Maar:

"Welk nadeel zal het mij berokkenen?", want dat het de Staat, in belastingvragen, ooit om iets anders te doen zou zijn, lijkt hem hersenschimmig.

Brengen wij het vraagstuk van de "Single-Tax" tot zijn eenvoudigste vorm terug, dan komt het hierop neer, dat de kosten, tot Instandhouding en Ontwikkeling der Samenleving, naar een volkomen billijke, door ieder te controleren maatstaf wordt geheven. Het is een radicaal breken met het huidige systeem van *"halen waar te halen is*, zonder te vragen: Recht, dat iemand wat bezit, is reden genoeg hem er een kleiner of groter deel van *af te nemen!*

Terwijl Henry George zegt: Wat iemand door eigen vlijt en arbeid verkregen heeft is zijn *onvervreemdbaar* bezit maar: Wat de *gemeenschap* verworven heeft, behoort haar toe en mag niet door *enkelen* tot "Goede Buit" verklaard.

Ieder, die maar even een kijk heeft op de reusachtige Onkosten, Onrechtvaardigheden en Belemmeringen, die een onvermijdelijk gevolg zijn van de huidige wijze van *Belasting Heffen*, zal het niet veel inspanning kosten om in te zien, dat een Tribuutheffing, die zonder noemenswaardige onkosten, volgens een *Rechtvaardige* maatstaf geheven, bovendien de strekking hebbend de Maatschappelijke Productie niet te belemmeren, het *Goed* gebruik van de *Grond* te bevorderen, de Arbeidsgelegenheid te vergroten en de weg te banen voor een gelijkmatiger verdeling van de Rijkdom, verre de voorkeur verdient boven de weg die thans, met de wanhoop in het gemoed, door onze Wetgevers wordt ingeslagen en die noodzakelijkerwijs door het "Onrecht" dat eraan ten grondslag ligt een *fataal einde moet* hebben.

Vertaald uit "Land and Liberty" door H. KOLTHERK

Hoe kon het zo gebeuren, Heeft niemand het zien aankomen?

door Wim Sweers

In de vele commentaren en discussies over de kredietcrisis valt iedereen over iedereen over het aanwijzen van oorzaken en schulden van de crisis. Verschillende 'kopstukken' uit regering en politiek, uit de bankwereld, van nationale banken tot werelddbank worden bevroegd en allemaal zeggen ze dat ze verrast zijn door de snelle instorting van de financiële wereld.

Geconfronteerd met de vele suggesties die door kritische organisaties, wetenschappers en geëngageerde burgers zijn gedaan, waaronder ook Georgisten geeft men toe dat het neoliberale kapitalisme (met kern in de Verenigde Staten) de hele wereld heeft beheerst.

Onze analyse is dat het kapitalisme zal blijven heersen als zij niet wordt ontwapend. Heel illustratief is de karakterisering (zie bovenstaand artikel uit 1923) van de Werelddbond voor Grondwaardebelasting en Vrijhandel: "een nuchter denkende twintigste-eeuwer vraagt toch bij alles wat zich aan hem voordoet, eerst en voor alles, niet: *welk voordeel zal de samenleving hiervan hebben?* Maar: *Welk nadeel zal het mij berokkenen*, want dat het de *Staat*, in belastingvragen, ooit om iets anders te doen zou zijn lijkt hersenschimmig!

Een groot deel van de nationale productie (Bruto Binnenlands Product) wordt aangewend voor reclame, marketing en concurrentie ten nadele van de productie voor consumptief gebruik. Hoe komen we tot een economisch systeem waarbij geproduceerd wordt voor reële behoeften?

Vele niet politieke organisaties (NGO's) en bewuste burgers roepen van de daken dat het zo niet langer kan en we maatschappelijk en ecologisch op een wereldramp afstevnen.

Er worden oplossingen aangedragen maar de heersende macht in politiek en bedrijf verhinderen dat gewenste ontwikkelingen op gang komen.

Al vele jaren zijn door Grondvest oplossingen voorgesteld om te komen tot een doelmatige bedrijvigheid die goederen produceert voor authentieke behoeften. Een behoeften bevredigende dus en geen behoeften scheppende die slechts als doel heeft zo snel en zo veel mogelijk financiële winst maken.

De Grondvest voorstellen oogsten veel succes van verschillende kanten echter niet van zittende politici van de landelijke partijen. Wel van oud politici zelfs van Europarlementariërs. De belangrijkste voorstellen en ideeën van de laatste 20 jaar voor een beter functioneren van de economie kunt u vinden op www.grondvest.eu en op www.sdnl.nl/grondvest

Op de hierna volgende teksten wordt door politici in regering en parlement niet gereageerd. Moeten we wachten tot de verkiezingen wanneer de politici weer op verkiezingstournee zijn?

Allereerst een brief aan minister en partijleider Wouter Bos.

De brief is afkomstig van de secretaris en webmaster van de Sociale Databank Nederland gelieerd aan Stichting Grondvest. "Wouter Bos, wilt u de recessie echt keren? Voer dan de [geldbelasting](#) in die zo succesvol was in het Oostenrijkse stadje [Wörgl](#) in 1932 waar werkloosheid en armoede verdwenen als sneeuw door de zon. Het zou mooi zijn wanneer de politicus van het jaar ook de oplossing van de eeuw brengt voor de huidige malaise. Het [geheim](#) zit in het organiseren van voldoende koopkracht aan de basis bij 't wegvallen ervan. De recessie vanaf 1968 tot 81 betrof een foutief monetair beleid van [DNB](#). Ik was bij ontdekking daarvan !

Pieter van Geel (CDA) zei in Buitenhof dat de staatsschuld met 90 miljard is gestegen, maar dat daar tegenover een groot deel als vordering moet worden bijgeschreven aan de debetzijde van de staatsbalans. Netto zijn we waarschijnlijk ca. € 20 miljard echt kwijt, maar zeker is dat niet. Er komt over enkele jaren namelijk een te verwachten koerswinst bij de aandelen ABN-AMRO en Fortis. Hij sloeg de plank echt helemaal mis m.b.t. zijn uitlating dat:

"[We onze schuld niet te veel moeten laten oplopen!](#)". Wie zijn "we"? En aan wie zijn "we" iets verschuldigd? Aan onszelf, meneer van Geel? Of hebben we geleend bij de Arabieren? Nee toch, alleen maar van De Nederlandsche Bank NV met het scheppen van nieuw geld met een hoge rente van 8,5%. De [pensioenfondsen](#) springen een gat in de lucht om eindelijk weer veilig en gegarandeerd te kunnen beleggen in staatsobligaties, de zekerheid voor ons pensioenstelsel, anders dan sparen op de effectenbeurs in aandelen. Lees daarom over de [staatsschuld](#) en verban de fobie daarvoor.

De brief bevat veel informatie met linkjes naar meer interessante informatiebronnen.

Reactie 0,0 en geen enkel waarneembaar verandering van beleid, integendeel er wordt doorgedaan met maatschappij beschadigende maatregelen ter bescherming van de heilige 'economische' koe.

Ook op de volgende publicaties van de SDN wordt niet gereageerd

Discussie Kredietcrisis

Prof. Arnoud Boot ontmoetten we in Amsterdam op de door de PvdA georganiseerde discussie over de kredietcrisis op 2 december 2008. Aanwezig waren o.a.:

[Frank Heemskerk](#) (Staatssecretaris Economische Zaken),

[Lodewijk Asscher](#) (Wethouder Financiën Amsterdam,

[Paul Tang](#) (Tweede Kamerlid, PvdA),

[Arnoud Boot](#) (hoogleraar ondernemingsfinanciering UVA),

[Kees Verhoeven](#) (directeur MKB Amsterdam)

[Jack Steijn](#) (directeur ORAM),

[Paul Scheerder](#) (coördinator Voedselbank),

[Roland Berendsen](#) (directeur Operations Randstad Nederland).

Zij gaven allen geen heldere oplossing voor de kredietcrisis, maar keken eigenlijk alleen maar achteruit naar mogelijke oorzaken. Dat kan verstandig zijn, maar lost zonder effectieve actie niets op.

Op RTL-7 gaf [Arnoud Boot](#) zijn mening dat een tweede ronde van miljarden pompen in het banksysteem onvermijdelijk lijkt. Het wordt tijd dat economen, bankiers en politici de vraag eens gaan stellen of zij wel weten wat geld eigenlijk is...!!

Paul Tang (PvdA) sprak zijn zorg uit over het stijgen van de staatsschuld met 80 miljard naar 47% van het Nationaal Inkomen, maar vergat te vermelden wat er aan de debetzijde van de staatsbalans was bijgeschreven; namelijk ook 80 miljard.

Het verschil zal nog moeten blijken op de verlies en winstbalans na 5 jaar.

De opmerking vanuit de zaal tijdens de discussie "Dat bankiers en economen niet weten wat geld echt is", kan mede 'n verklaring zijn voor de huidige kredietcrisis.

De golfbeweging in de economie als onvermijdelijk te etaleren is al te gemakkelijk.

Lees daarom eens de poging tot begrip van [dr. W.P. Roelofs](#) en ook waarom de [staatsschuld](#) wel mag stijgen en deze vooral niet moet worden afgelost. De fobie daarvoor moet eindelijk eens gaan verdwijnen.

Wanneer commerciële banken niet financieren, dan naar de staatsbank ABN-Amro

door Rob Brockhus

Regering en parlement: ABN-AMRO moet een overheidsbank blijven met een structureel lagere rente voor spaarders als premie voor het uitschakelen van risico. De veiligheid moet een prijs met zich meebrengen. Wie wil sparen bij ABN-AMRO krijgt minder rente. Daartegenover moet de ABN-AMRO bank binnen normen aan bedrijven krediet verschaffen met 'n hogere rente dan bij de commerciële banken. De concurrentie zorgt dan voor evenwicht bij de financiering van de economie.

De bonussen verdwijnen, omdat de burger zo ook moreel kan kiezen. Mogen wij uw mening hierover horen, ook in de media? Overigens, prof. dr. W. Vermeend, de belastingbetaler heeft geen enkele euro geofferd voor het hulp aan de banken, dat deden o.a. DNB, ABP, PGGM, etc. Want niemand heeft een belastingaanslag gehad! Dus niet fantaseren Willem Vermeend !! Het was doodgewoon geld bijdrukken om de leemtes te vullen, en dat was heel verstandig.

Mr. Doctors van Leeuwen ([AFM](#)) verklaarde bij [NOVA](#) dat hij niet begreep hoe en waarom die crisis zo snel om zich heen kon slaan. Antwoord: Bankiers, economen en politici weten helemaal niet wat geld nu echt is. Wel weten ze er mee om te gaan en er trucs mee uit te halen, maar wat het werkelijk is weet niemand. Dat klinkt arrogant, ik weet het, maar geef eens antwoord op de vaststelling dat de geldstroom over de wereld tot voor kort honderd keer zo groot was als de hele wereldproductie van goederen en diensten bij elkaar. Nu niet meer natuurlijk, maar ook daarover moet men vragen stellen.

Koopkracht

Waar kwam de [koopkracht](#) vandaan in de hoogconjunctuur?

Antwoord: deels uit het niets door de stijging van de waarde van aandelen en onroerend goed. Waar verdwijnt de koopkracht in de recessie? Antwoord: terug in het niets met de daling van de waarde van aandelen en onroerend goed. Wat is de oplossing van het koopkrachtprobleem?

Regering: geef/creëer nieuwe koopkracht bij de lage en middeninkomens. Hoeveel miljard moet er uitgedeeld worden: [16.000.000 maal € 1000](#) per direct en een jaar later nog eens. Dat is samen: 32 miljard euro. Daardoor stijgt de staatsschuld bruto met slechts 11 procent en slinkt met de opbrengst aan belastingen daarover met ca 4,5% tot netto ca. 7,5%. Is dat 'n probleem? **Néé**, dat zal het nooit zijn.

[Staatsschuld](#) is iets geheel anders dan particuliere schuld. Ze zijn **niet** vergelijkbaar. Alleen de rente is gevaarlijk, maar is een vaste inkomstenbron voor pensioenfondsen. Dus niet aflossen die staatsschuld, maar wel de rente maximaliseren. Sociaal en zakelijk probleem is zo opgelost en [pensioenen](#) gegarandeerd mede dankzij de [ontprivatisering](#) van onze [infrastructuur](#).

Vraag het aan Oscar Lafontaine van de Bundestag of Jules Muis oud-vice-president en controller bij de Wereldbank. Weten bankiers en economen eigenlijk wel wat [geld](#) echt is? De vraag alleen is al het toppunt van arrogantie, maar is de houding van de topbankiers geen erkenning dat ze gewoonweg niet weten?

Bij de SDN stelt men die vraag al heel lang, maar er is een geldcrisis nodig met miljarden aan vernietiging om de vraag openbaar gesteld te krijgen. De incompetentie van het parlement en het buitensluiten van kennis in de samenleving door geen inspraak te dulden van burgers in het politieke debat zoals met [Kamerzetel 151](#) al jaren terug is voorgesteld, laat de bankierstop met miljoenen-inkomens volstrekt onberoerd. Mogen wij ook 'ns [aan het woord](#) Hilversum?

SDN commentaar op NOVA

[NOVA](#) van 30 december was een juweel van openbaar debat over de financiële crisis en de gevolgen daarvan. [Willem Middelkoop](#) was degene die het dichtst bij de waarheid zat. Zijn voorbeeld van [Japan](#) was helder, zoals bij de SDN al eerder is gesteld. De [Nikkei](#) in 1987 was 41.000 en vandaag nog steeds slechts ca. 8860. [Vermeend](#) miste de boot door te stellen dat die 90 miljard hogere [staatsschuld](#) compleet verdampt is. Weer fout meneer Vermeend, het is gecreëerd en uitgeleend

tegen 8,5 procent rente. Heel duur dus, maar als noodverband volstrekt noodzakelijk en zonder inflatie te veroorzaken (**Let wel de geldpers op volle toeren en de inflatie blijft weg !**).

Als tegenhanger was [Peter Paul de Vries](#) van de [VEB](#) wat al te optimistisch over de crisis. Wat geen van de drie aan de orde stelde was de [koopkracht](#) van de burgers; met name aan de [onderkant](#), wat essentieel is om de economie te laten draaien. Vandaar het voorstel om aan iedere ingezetene [€ 1000](#) uit te keren op kosten van de staat; en volgend jaar nog eens. Een definitieve oplossing voor de koopkracht is het [basisinkomen](#) dat rust en stabiliteit kan brengen. Ga kijken naar de uitzending van [NOVA](#) en oordeel over de informatie bij de Sociale Databank Nederland. **Vraag:** Kunt u vandaag brood eten dat [morgen pas gebakken](#) wordt? En kunnen wij als land zonder buitenlandse schuld op de pof leven en consumeren wat nog niet gemaakt is?

De macht van de bewuste burger

door Wim Sweers

Elke goed willende bewuste burger rijk of arm kan een bijdrage leveren met betrekkelijk weinig moeite. De enige moeite die hij moet doen is nadenken bij alles wat hij koopt. Kopen is een vrijwel dagelijkse bezigheid. Wie niet nadenkt en automatisch koopt wat de reclame op zijn netvlies heeft gebrand is duur uit .

Bewust koopgedrag heeft meer invloed op de handelsgekte dan de vernieling van het World Trade Centre in New York. Globalisering, privatisering, concurreren en reclame, en halen waar te halen valt.

De prijs van sommige artikelen bestaat vaak voor meer dan de helft uit reclame. Hetzelfde artikel maar naamloos of merkloos in eenvoudiger verpakking als eigen merk van de supermarkt is opvallend goedkoper. Hebt u een duur geneesmiddel nodig dat uw ziekenfonds niet vergoedt, neem dan niet het dure merk van de farmaceutische industrie maar vraag in uw apotheek naar een equivalent, geproduceerd door of voor de samenwerkende apothekers, dat aanmerkelijk goedkoper is.

Kopen van artikelen waar veel reclamekosten in zitten is betalen voor een product dat al voor de helft door een ander verbruikt is. De suggestie dat u bijv. 3 euro betaalt voor een kruidkoek is misleidend en is niet waar, dichter bij de waarheid is dat u 1,5 euro uitgeeft voor de koek en 1,5 euro voor de reclame die u niet kunt eten, omdat die al verorberd is door de reclamemakers. Koop dus een lekkere goedkope 1,50 euro koek in uw favoriete super die van begin tot eind eetbaar is.

Een ander milieu en maatschappij beschadigende zaak is de handel in vlees, vleeswaren en zuivelproducten. Door voorlichting en reclame worden aan vlees en zuivelproducten kwaliteiten toegekend die ze niet hebben. Terwijl de nadelen verbonden aan de vlees en zuivelconsumptie worden doodgezwegen. Met name de maatschappelijke, de economische en de ecologische schade die door vleesconsumptie wordt veroorzaakt is enorm. Materialen nodig voor de productie van het verpakte stukje vlees dat u in de supermarkt koopt is al meermalen de wereld rondgereisd te beginnen met graan en soja ergens op het zuidelijk halfrond totdat het pakje parmaham is aangekomen in de supermarkt.

Dat het consumeren van vlees en zuivelproducten niet zo gezond is als wordt verondersteld mag blijken uit de uitstekende gezondheid van veel vegetariërs en veganisten. Bewuste burger, koop uw vlees onverpakt bij de lokale slager of bij de supermarktslager zodat redelijkerwijs kan worden aangenomen dat het vlees afkomstig is van een vleesproducent uit de lokale of regionale bedrijvigheid

Koop evenzo groenten en fruit bij de lokale producent, bij voorkeur bij de biologische teler en wat het seizoen te bieden heeft. Het komt de lokale economie, het milieu en uw gezondheid ten goede.